

ЗМІСТ

ВСТУП	__
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІДІОЛЕКТУ В СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ	__
1.1. Поняття «ідіостилю» як лінгвістичного феномену й методи його вивчення в сучасній лінгвістиці.....	__
1.2. Проблема ототожнення понятійної сутності термінів «ідіостиль» й «ідіолект»	__
РОЗДІЛ 2. ІДІОЛЕКТ ДЖОДЖО МОЕС В ОРИГІНАЛІ РОМАНУ <i>AFTER YOU</i>	__
2.1. Комплексний підхід до дослідження ідіолекту Джоджо Моес в любовному романі «After you».....	__
2.2. Своєрідність емотивності в ідіолекті Джоджо Моес.....	__
2.3. Порівняння як засіб посилення емоційної виразності.....	__
2.4. Функція ступенів порівнянь прикметників у посиленні емоційної виразності.....	__
2.5. Речення з умовними конструкціями в ідіолекті Джоджо Моес.....	__
2.6. Особливості застосування дієприкметника в ідіолекті роману <i>After you</i>	__
2.7. Роль однорідних членів речення в формуванні ідіолекту роману <i>After you</i>	__
РОЗДІЛ 3. ВІДТВОРЕННЯ ІДІОЛЕКТУ ДЖОДЖО МОЕС В ПЕРЕКЛАДІ РОМАНУ <i>AFTER YOU</i>	__
3.1. Трансформація порівняльних конструкцій в романі “Після тебе”.....	__
3.2. Відтворення ступенів порівняння прикметників в україномовному романі “Після тебе”.....	__

3.3. Особливості трансформації умовних речень ідіолекту роману *After you* українською мовою.....__

3.4. Стратегії відтворення дієприкметника й дієприслівника в ідіолекті роману “Після тебе”.....__

3.5. Характерні перетворення при перекладі однорідних членів речення ідіолекту роману *After you*.....__

ВИСНОВКИ.....__

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....__

Вступ

Актуальність роботи. Впродовж багатьох років лінгвостилістика досліджує розмаїття понять і визначень, які пояснюють значення й наповненість «індивідуального стилю» окремого автора. На сьогоднішній день існують декілька термінів, що відрізняються місцем в загальнотеоретичній системі, аналізом і специфічним вивченням, а саме: «ідіостиль» й «ідіолект».

Актуальним і перспективним є дослідження творів окремого письменника крізь призму одного тексту чи декількох, які є цілісною мовною єдністю. Через це лінгвостилістика й досі має ґрунтовні посилення уваги до осягнення мовної картини автора й художнього мовлення через категорії «ідіостилю» й «ідіолекту».

Багато тлумачень і визначень цих понять ми можемо знайти в працях В. В. Виноградова, І. В. Арнольда, В. П. Григор'єва, Ю. М. Караулова, Л. І. Коткової, В. І. Волошук, П. Гриценка, Л. Ставицької. Як зазначає В. В. Виноградов, ідіостиль є структурно єдиною і внутрішньо зв'язаною системою засобів і форм словесного вираження [Виноградов, с. 105]. На думку В. П. Григор'єва, ідіостиль можна схарактеризувати як систему змістовних і формальних лінгвістичних характеристик, властивих творам певного автора, що відповідно робить унікальним втілений в творах власний спосіб автора мовного вираження [Григор'єв 1993, с. 45]. Надалі Л. Ставицька визначає ідіолект як реалізацію певної мови в устах індивіда, тобто сукупність текстів, породжуваних мовцем і досліджуваних лінгвістом з метою вивчення системи мови, а якщо розглядати його у вузькому значенні, тоді це тільки специфічні мовленнєві особливості певного носія мови [Ставицька, с. 3]. Якщо спиратися на визначення у «Короткому тлумачному словнику лінгвістичних термінів», тоді поняття «ідіостилю» й «ідіолекту» формулюються таким чином, що ідіолект є мовною практикою окремого носія мови; сукупністю формальних і стилістичних ознак, що вирізняють індивідуальну мову; ідіостиль може бути індивідуальним стилем, в якому

виражальні й марковані засоби мови утворюють певну систему. Ідіостиль часто ототожнюють з ідіолектом» [Словник лінгвістичних термінів, с. 67].

Ці роботи свідчать, що «ідіостиль» і «ідіолект» трактується переважно як мовностилістична творчість автора, яка набуває ідейно-художнього наповнення через безпосередній відбір виражальних засобів і їх синтез. В ідіолекті ми маємо чітку можливість виокремлення позиції мовця щодо конкретних проблем твору, виражальних засобів, що складають мовотворчу індивідуальність письменника.

Поняття «ідіостилю» й «ідіолекту» у «Лінгвістичному енциклопедичному словнику» зазначені майже як синоніми, але ідіолект характеризується як найважливіша складова індивідуального стилю [Лінг енцикл словн, с. 114].

С. Я. Єрмоленко визначав ідіостиль як сукупність різних мовно-виражальних засобів, що виконують естетичну функцію й вирізняють мову окремого письменника з-поміж інших, тобто ідіостиль – це система змістовних і формальних лінгвістичних характеристик, властивих усім творам окремого автора, яка робить унікальним втілений в цих творах авторський спосіб мовного висловлення, а ідіолект – це також своєрідна мова окремого індивіда в конкретному творі, яка має набір виражальних засобів, словотвірні й синтаксичні особливості тощо. [Єрмоленко, с. 112].

Тому термін «ідіостиль», на нашу думку, необхідно застосовувати для опису стилю письменника загалом. Автор самостійно формує «власну» мову, яку наповнює характерними словами, фразами й реченнями, які в свою чергу в подальшому складаються в обрану ним будову. Поняття ідіостилю більш розгалужене, оскільки вміщує в собі мову усіх творів автора, усі різновиди комунікативних ситуацій, тенденції доби створення.

Актуальність дослідження полягає у відповідності загальним спрямуванням сучасної лінгвостилістики до аналізу художнього тексту, аналізу ідіолекту, з'ясуванню способів, форм і образних словесних рядів (епітети, метафори, порівняння) представлення ідіолекту твору. Наша робота

присвячена вивченню ідіолекту, таким чином існує необхідність дослідження універсальних синтаксичних, лексичних і стилістичних засобів вираження ідіолекту в оригіналі роману “After you” Джорджо Моєс. Це дозволяє визначити ідіолект як власну мову письменника, як спосіб індивідуального використання мовних засобів і прийомів, які можуть містити особливості як професійні, психофізичні, територіальні, так і соціальні, через що виокремлюються мовна картина автора.

Мета роботи: визначення лінгвостилістичної специфіки ідіолекту Джорджо Моєс на лексичному й синтаксичному текстових рівнях.

Мета потребує реалізації таких завдань:

- систематизувати наукові підходи до визначення понять “ідіостиль” й “ідіолект”;
- розробити комплексну методику дослідження ідіолекту Джорджо Моєс на основі методологічних положень лінгвостилістики;
- установити типові для ідіолекту автора словотворчі моделі;
- виявити лексичну й граматичну специфіку мовлення в ідіолекті Джорджо Моєс в романі “After you”;
- розкрити специфіку авторських синтаксичних і стилістичних засобів письменника.

Об’єктом роботи є ідіолект роману “After you” Джорджо Моєс.

Предмет роботи: визначення основних мовленнєвих елементів ідіолекту Джорджо Моєс і характер їх взаємодії в оригіналі й перекладі роману “After you”.

У нашій роботі використанні *метод аналізу*, який враховує як *стилістичний* аспект аналізу ідіолекту, так і *морфологічний*, що використано для вивчення словникового складу мовлення автора. *Трансформаційний та компонентний метод* дозволив виявити граматичні модифікації словосполучень, речень, їх граматичну сполучуваність. *Кількісний метод* використано для підтвердження типовості тих чи інших особливостей у художньому мовленні письменника в романі. *Контекстуальний аналіз* дав

змогу дати висновку щодо характерних рис ідіолекту автора через комплексний аналіз його лексичних, синтаксичних і стилістичних аспектів.

Наукова новизна роботи полягає у спробі дослідження ідіолекту Джорджо Моєс у романі “After you” як синтезу базових лексичних, синтаксичних та стилістичних елементів, що дає змогу лінгвостилістичного аналізу мовлення на різних рівнях тексту.

Практичне значення роботи полягає у тому, що її результати можуть бути використані під час підготовки навчальних курсів, написання рефератів, курсових і дипломних робіт з теорії та практики перекладу з англійської мови.

Структура роботи: робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел – __ найменувань. Загальний обсяг роботи – __ сторінок, з них – __ основного тексту.

Розділ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІДІОЛЕКТУ В СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ

1.3. Поняття «ідіостиль» як лінгвістичного феномену й методи його вивчення в сучасній лінгвістиці

Питання індивідуального стилю художника, що лежить між літературознавством і лінгвістикою, завжди цікавило дослідників. Його вивчення веде до виокремлення різноманітної інформації, що міститься в конкретному творі. Безсумнівним є той факт, що індивідуально-художнє використання мовних засобів визначає особливості творчої індивідуальності, комплексу рис, властивих авторові того чи іншого твору.

Роль письменника у розвитку національної мовленнєвої культури визначається через “відкриття” і залучення нових, не освоєних літературною мовою художніх засобів і тропів, що розширюють межі і можливості літературної мови, по-друге, оригінальністю й своєрідністю творчої манери висловлення, новаторством у галузі мистецтва образного слова (Жолковский 290-308).

Сучасна лінгвістика зосереджує увагу протягом багатьох років на дослідженні індивідуального стилю автора. Творча манера окремого автора залишається неповторною, таким чином визначаючи особливі риси його ідіостилу впродовж усієї творчості. Існують різні тлумачення цього поняття. Індивідуальний стиль автора характеризується певною системою слів, мовних та позамовних засобів, виразів, які визначаються метою впливу на адресата тексту. Відповідно кожному автору притаманний власний в окремому творі ідіолект, який складається з конкретних принципів та включає у себе критерії добору та застосування одиниць мови. Цей добір необхідний задля прагматичного впливу на реципієнта.

За словами Бернарда Совінські, феномен індивідуального стилю відомий ще з античності. І хоча елементи індивідуального авторського стилю як складової риторичної системи розглядалася ще Сенекою, наприклад, у його листах до Луцилія, де він наголошував на важливості естетичного

впливу стиля на читача, перші вдалі здобутки в цьому напрямку належать англійським авторам – Бену Джонсону, Джонатану Свіфту, які зробили значний внесок у розробку риторики в XVIII ст. (Liwerski 452). Подальші спроби дослідження індивідуальної стильової манери були поштовхом для розвитку стилістики як науки завдяки працям Вільгельма фон Гумбольдта, а пізніше і Фрідріха Шлейєрмахера (Schleiermacher 53). В. Фляйшер та Г. Міхель наголошують на тому, що стиль певного тексту не є сумою окремих стильових засобів, а становить цілісну складну систему, в якій спостерігається якісне протиставлення її елементів (Schleiermacher 53). Таким чином акцентується увага на можливості вибору окремих художніх засобів автором несвідомо. Тому текст сприймається читачем згідно з реальним ефектом, який справив на реципієнта цей текст. І ступінь сприймання залежить від даного враження.

Віллі Зандерс розглядав явище індивідуального стилю як родове поняття (Oberrbegriff) стилістики, від якого походять всі інші стилістичні поняття та ідеї. Цей дослідник наполягає на створенні стилістичної теорії, яка б охоплювала індивідуальні особливості стилю певного автора з урахуванням психічних, ситуативних та соціальних зв'язків (Sanders 168).

Рут Ліверскі протиставляє індивідуальні та загальноприйняті (формальні) чинники, при цьому до індивідуальних відносить *«душевні схильності, рік, професію тощо»*, а до формальних – *«мовну систему, епоху або навіть короткий проміжок часу, націю, соціальну групу, до якої належить письменник, мовну ситуацію тощо»* (Liwerski 461). Рут Ліверскі наголошує на тому, що кожний з цих чинників спричиняє створення особливого стилю, який у різних текстах, у різних авторів виявляється з неоднаковою інтенсивністю (Liwerski 461).

На думку Бернда Шпільнера, поняття індивідуального стилю необхідно розглядати з погляду філософської теорії, в якій стиль виокремлюється як відображення соціально-економічної реальності відповідно до певного історичного періоду (Spillner 29). Хоча деякі дослідники не погоджуються з

цією думкою, оскільки не вважають реальним створення цілісної моделі індивідуального стилю або розроблення теорії без аналізу. Дослідниця Барбара Зандіг відноситься до цієї плеяди науковців і дотримується такої думки щодо проблем із аналізом і визначенням терміну індивідуальний стиль (Sandig 45).

Як зазначає В. Ф. Муратова, історію вивчення індивідуального стилю автора можна умовно поділити на декілька етапів. До першого належить античний період, де в працях давніх філософів та риторів мали місце зачатки вивчення стилю окремо взятого автора (Муратова 16). Але точного обґрунтування індивідуальної манери творця в античній науці не було, а дослідження цієї проблеми були представлені ораторськими промовама та їх лінгвістичними аналізами. Беззаперечно, період античності доцільно виокремлювати як час зародження поняття «індивідуальний стиль», але *«перші теоретичні здобутки, які було оформлено у працях й розвідках, беруть свій початок саме з XVIII століття, з другого етапу розвитку досліджень ідіостилю автора»* (Муратова 16).

У Літературознавчому словнику за редакцією Р. Гром'яка, Ю. Ковалів визначено стиль як сукупність ознак, що характеризують твори певного часу, напряду, індивідуальну манеру письменника (Літературознавчий словник 2007). Надалі зазначені такі ремарки: “Усе це “несе” на собі стильову домінанту, яка відчувається у процесі естетичного сприймання твору, але важко піддається дослідженню і логічному поясненню, якщо елементи, які виражають стильову визначеність твору беруться окремо чи навіть у сукупності. Тому й виникає необхідність характеристики стилю як художньої закономірності тексту (Літературознавчий словник 2007).

Д. С. Наливайко запропонував таку дефініцію: “Стиль — це не сама форма, не “синтез форм”, а формотворче начало, певний внутрішній закон художньої творчості, що визначає ритм і композицію, характер образотворчості й інтонацію, всю своєрідність “художньої мови” творів,

котора, як відомо, не зводиться до мовно-стилістичних засобів, а включає й “надмовні” елементи “ (Наливайко 8).

До сьогоднішня поняття ідіостилю залишається невизначеним. В. П. Григор’єв зазначав, що *«всякий идиостиль как факт современной литературы является в то же время и идиолектом»* (Григор’єв 4). Відповідно науковець ототожнює ці два поняття. Хоча існують й інші тлумачення цього терміну, наприклад, В. Виноградов визначає *«індивідуальний стиль – як ...структурно єдину і внутрішньо зв’язану систему засобів і форм словесного вираження»* (Виноградов 105). Під ідіостилем же мається на увазі сукупність глибинних текстопороджуючих доміант і констант певного автора, які визначили появу цих текстів саме в такій послідовності (Очерки 44).

В. В. Виноградов ввів у лінгвістичний обіг термін «образ автора», що виступає організаційним центром або стрижнем композиції художнього твору та відіграє величезну роль у системі індивідуального стилю, так і стилю цілих літературних напрямків (Виноградов 25). Дослідник визначає під терміном «образ автора» *«концентрированное воплощение сути произведения, объединяющее всю систему речевых структур персонажей в их соотношении с повествователем рассказчиком или рассказчиками и через них являющееся идейно-стилистическим средоточием, фокусом целого»* (Виноградов, 1971 118).

На думку О. В. Чичеріна, *“категорія “стиль письменника” є лише літературознавчою категорією”*. Під словом “стиль” науковець розуміє єдність слова та образу, образу й композиції, композиції та ідей твору, а лінгвістичний підхід О. В. Чичерін відмежовує стиль від контакту зі сферовою ідей. Цю ідею підтримує О. С. Кухар-Онишко (Кухар 160-161).

Чільне місце в історії розвитку й становлення поняття ідіостилю займає Ю. М. Караулов. Дослідник ввів у науковий обіг поняття *«мовна особистість»*, під яким він розуміє *«совокупность способностей и характеристик человека, обуславливающих создание и восприятие им*

речевых произведений (текстов), которые различаются а) степенью структурно-языковой сложности, б) глубиной и точностью отражения действительности, в) определенной целевой направленностью» (Караулов 245). Дослідник виокремив у структурі три рівні мовної особистості: 1) вербально-семантичний, що відображає ступінь володіння мовою (включає лексичні, фонетичні, граматичні та синтаксичні засоби); 2) когнітивний рівень, який характеризує характерну мовній індивідуальності картину світу (поняття, ідеї, концепти, системи цінностей); 3) мотиваційний рівень (прагматичний), що охоплює комунікативно-діяльнісні потреби особистості, мотиви, що нею рухають, настанови та цілі (Караулов 37–38).

У словнику лінгвістичних термінів за редакцією О. С. Ахманової можемо знайти таке тлумачення поняття: *«стиль индивидуальный – совокупность основных стиливых элементов, неизменно присутствующих в произведениях данного автора в определенный период его творчества и распространяющихся на все его творчество в целом; своеобразие приемов словоупотребления, конструкций и т.п., характеризующее устную и/или письменную речь отдельного лица, независимо от его отношения к писательской деятельности»* (Ахманова 455).

«Стилистический энциклопедический словарь русского языка» за редакцією М. М. Кожині пропонує виокремлювати декілька визначень ідіостилію: *«совокупность языковых и стилистико-текстовых особенностей, свойственных речи писателя, ученого, публициста, а также отдельных носителей данного языка»* (Стил.энц.словарь, 95). У подальшому тексті М. Ю. Котюрова у своїй словниковій статті розтлумачує поняття, таким чином апелюючи до терміну мовної особистості, виокремленого Ю. М. Карауловим: *«идиостиль – это стиль языковой личности во всем многообразии проявления специфики ее уровней (вербально-семантического, когнитивного, мотивационного) в текстоподражающей деятельности и в структуре, семантике и прагматике текста в рамках того или иного функционального стиля речи»* (Стил.энц.словарь 96). Тобто, М. Ю. Котюрова

визначає алгоритм вивчення ідіостилю письменника, аналізуючи не тільки рівневу модель мовної особистості, за Ю. М. Карауловим, а й функціонально-стильові особливості тексту.

Дослідниця Н. С. Болотнова також звертається до поняття ідіостилю, акцентуючи увагу, що воно насправді існує з більш розширеним змістом за своїм об'ємом, якщо порівнювати із загальноживаним поняттям «індивідуально-авторський стиль». Також у статті стверджується, що ідіостиль має комплексний характер, відповідно різноаспектно виражає соціально-історичну сутність, національні, індивідуально-психологічні і морально-естетичні особливості людини; в ідіостилі виражається світогляд автора й знання про світ, себто концептуальна картина світу та тезаурус, загальна і мовна культура в їх текстовому втіленні (Стил.енц.словарь 157).

На думку науковця Д. В. Псурцева, ідіостиль – «сукупність глибинних механізмів створення текстового простору певним автором, що відрізняють його від інших» (Псурцев 28). А в вузчому значенні його пов'язують з засобами мовної стилістики, їх системою, яка характерна творчій манері певного письменника. Також було висунуто теорію трьох рівнів або аспектів стилю художнього твору, які створюють ієрархію:

4. Стиль.
5. Ідіостиль.
6. Мікроідіостиль.